

Sivilombudet
Postboks 3 Sentrum

0101 OSLO

Deres ref.:

Vår ref:
Tom Werner Hansen
Tlf: 94852739
21/7016(12)

Arkiv:
/H45/&70
90551/22
-

Dato:
28.10.2022

SVAR - BESØK TIL BOFELLESSKAP - HAMAR KOMMUNE

Hamar kommunes oppfølging etter besøksrapport fra boliger for personer med utviklingshemming

Vi viser til Sivilombudets tilbakemelding på Hamar kommunes oppfølging etter Sivilombudets besøk i boliger for mennesker med utviklingshemming. Besøket ble gjennomført 19.-21. oktober 2021.

Ombudets funn ga grunnlag for anbefalinger på følgende områder; selvbestemmelse og tvang, forebygging av tvang, helseoppfølging og et likeverdig helsetilbud, og beskyttelse mot vold og overgrep.

Sivilombudet merker seg at Hamar kommune har iverksatt enkelte nye tiltak etter ombudets besøk, men ber om en grundigere og mer konkret beskrivelse innen områdene selvbestemmelse og tvang, forebygging av tvang, helseoppfølging og et likeverdig helsetilbud og beskyttelse mot vold og overgrep.

En arbeidsgruppe bestående av kommunalsjef helse- og omsorg, jurist, kommuneoverlege og overordnet faglig ansvarlig for kapittel 9/leder for tjenesteområdet funksjonshemmede ble etablert for å gjennomgå og svare opp ombudets anbefalinger. Arbeidsgruppen har med utgangspunkt i anbefalingene utarbeidet en konkret handlingsplan.

Det gis videre en redegjørelse for hvordan kommunen planlegger å følge opp funn og anbefalinger.

A: SELVESTEMMELSE OG TVANG

A1: Kommunens redegjørelse for sitt arbeid med å styrke den interne kvalitetssikringen av tvangstiltak

I Sivilombudets rapport er det pekt på flere svakheter i kommunens rettsanvendelse og saksbehandling. Dette gjaldt blant annet mangelfulle vurderinger av om tiltaket hadde hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9, og om lovens krav var

oppfylt for enkelte tvangstiltak og mangelfullt begrunnede vedtak. I tillegg tydet det på en manglende relevant kompetanse og veiledning i kommunen

Følgende tiltak gjennomføres for å sikre mer systematisk forebygging av feil og mangler i saksbehandlingen og rettsanvendelsen, og at feil og mangler blir fanget opp og korrigert:

Tiltak 1:

Internopplæring for ansatte/ledere som utarbeider/saksbehandler vedtakene etter kapittel 9.

Denne opplæringen vil ha fokus på følgende temaer;

- Gjennomgang av rapporten fra Sivilombudet
- Gjennomgang av relevante bestemmelser i loven og rundskrivet (IS-10/2015)
- Gjennomgang av vedtaksmal m veiledningspunkter fra Helsedirektoratet
- Forslag til intern sjekkliste som supplement til vedtaksmal

Tiltak 2:

Systematisk gjennomgang /kvalitetssikring av vedtak av vedtaksansvarlig i kommunen. Dette gjelder både nye vedtak og fornyelse/endring av eksisterende vedtak. Vedtaksansvarlig utarbeider en ny struktur på gjennomgangene og implementerer dette i virksomhetens årshjul.

Tiltak 3:

Hamar kommune vil etablere en arbeidsgruppe, som etter tilfeldig utplukk gjennomfører internrevisjon av vedtakene etter kapittel 9 (planlegging, gjennomføring og evaluering). Revisjonene gjennomføres minimum to ganger i hvert kalenderår, og implementeres i tjenestens årshjul.

Revisjonsgruppen rapporterer til vedtaksansvarlig for kapittel 9.

Tiltak 4:

Kommunen vil avholde internt kurs i saksbehandling rettet mot kapittel 9.

Kurset (ene) vil gjennomføres i samarbeid med kommuneadvokaten. Tiltaket kan ses i sammenheng med tiltak 1.

A2: Kommunens redegjørelse for konkret oppfølging av anbefalingen om å sikre at botilbud planlegges slik at beboerne opplever trygghet og ikke utsettes for unødvendig og uforholdsmessig bruk av tvang.

Tiltak 1:

Kommunen vil i samarbeid med Habiliteringstjenesten evaluere de tvangstiltakene som er spesielt påpekt i ombudets rapport. Gjennomgående er dette såkalte avlåsning og skjermingstiltak, Vedtaksansvarlig for kapittel 9 vil initiere og systematisere dette arbeidet. I skrivende stund er dette iverksatt for ett av de påpekte vedtakene nevnt i rapporten.

Tiltak 2:

Gjennomgang av konkrete vedtak som påpekt i rapporten, og vurdere sammensetningen av beboere – Vurdere intern flytting av beboere.

Tiltak 3:

Kommunen vil i løpet av 2024 ferdigstille byggeprosjekt tiltenkt leietakere med omfattende bo- og tjenestetilbud. Dette gjør det mulig å etablere et bedre tilpasset botilbud /boforhold for beboer(e).

B: FORBYGGING AV TVANG

B1: Redegjørelse for hvordan kommunen konkret vil tilrettelegge for at ansatte i boligene sikres veiledning og oppfølging i det daglige arbeidet.

Tiltak 1:

Styrke boligens og arbeidslagslederens kapasitet til jevnlig veiledning og oppfølging i det daglige. I praksis vil dette innebære at enhetene tilrettelegger for mer tid til personalveiledning (frikjøpt tid).

Veiledningen settes i system, slik at arbeidslagsleder (veileder) dekker ulike tider av døgnet, inkludert helg og natt.

Tiltak 2:

Tjenesten vil ha som målsetting å øke andel av ansatte med treårige Høgskoleutdanning, fortrinnsvis vernepleiere og sykepleiere. En viktig og effektiv tilnærming til veiledning er direkte «på-jobben-veiledning» eller «kollega-veiledning». Tjenesten vil systematisere/strukturere denne form for veiledning, og implementere dette i enhetens årshjul.

Tiltak 3:

Benytte de årlige arbeidslagsledermøtene (møteforum for alle arbeidslagslederne) til felles drøftinger på systemnivå. Tiltaket kan knyttes til tiltak 2.

B2: Kommunens redegjørelse for hvordan sikre at det gjennomføres evalueringssamtaler med beboerne i etterkant av tvangsbruk og vanskelige hendelser, når dette oppleves som meningsfullt for beboeren

Tiltak 1:

Tjenesten vil utarbeide en prosedyre for gjennomføring av evalueringssamtaler med beboerne i etterkant av tvangsbruk og vanskelige hendelser. Prosedyren må ta hensyn til individuelle tilpasninger, da det ikke nødvendigvis oppleves som meningsfullt for alle.

I tilknytning til prosedyren utarbeides en sjekkliste/kontrolliste med hovedpunkter for innholdet i samtaler. Samtalene journalføres i pasientjournal.

I de tilfeller det ikke vurderes som hensiktsmessig med samtaler med beboerne, systematiseres jevnlig samtaler med verge.

B3: Kommunens redegjørelse for hvilke konkrete tiltak som skal iverksettes for å kompensere for slitasje og sikre avlastning i løpet av vaktperioden ved langvaktsturnus.

Tiltak 1:

For hver enkelt enhet er det inngått en egen tariffavtale for arbeidstidsordninger med såkalte «langvakter».

Avtalene (protokollene) inneholder blant annet bestemmelser om pauser og vernebestemmelser.

Avtalens punkt 4 sikrer de ansatte til sammen 2 timers pause i løpet av vekten.

Ansatte skal ikke arbeide overtid i tilknytning til en lang vakt.

Det kan maksimalt arbeides 4 langvakter etter hverandre, og da etterfulgt av 6-7 fridager.

Tiltak 2:

Det vil bli gjennomført risikoanalyser for hver enhet, knyttet til langvaktsturnuser/arbeidstidsordninger som påpekt i rapporten.

B4: Kommunens redegjørelse for hvordan konkret sikre overlapp mellom vakter, møtepunkter mellom faste nattevakter og resten av personalgruppen og følge opp ansatte som ikke arbeider 100 prosent stiling.

Tiltak 1:

Etablere et system med faste møtepunkter (hvert halvår/hvert år) for alle ansatte i hver enhet. Dette sikrer et minimum av møtearenaer, og vil omfatte ansatte med reduserte stillinger og nattevakter.

Tiltak 2:

Utarbeide et system for tilbakemelding fra ansatte med reduserte stillinger (oppmelding av egne kompetansebehov/veiledningsbehov)

Veiledningssamtaler med alle ansatte, med dreining mot fagspesifikke temaer.

Tiltak 3:

Sikre større deltakelse fra ansatte i reduserte stillinger/helg/natt. Kompensasjon for deltakelse på møtevirksomhet ut over fastsatt arbeidstid.

Tiltak 4:

Gjennomgang av turnuser med tanke på tilstrekkelig avsatt tid til overlapp mellom vakter. Implementere sjekklister «Hvordan skal overlapp gjennomføres».

C: HELSEOPPFØLGING OG ET LIKEVERDIG HELSETILBUD

C1: Kommunens redegjørelse for hvordan den konkret vil sikre at beboerne har tilgang til et likeverdig kommunalt helsetjenestetilbud (psykisk helsetilbud)

Tiltak 1:

Øke formell kompetanse innen psykisk helse i Tjenesten for funksjonshemmede. Tilby, via kompetanseplanen for enheten, videre-/etterutdanning innen tematikken psykiske lidelser og utviklingshemming.

Tiltak 2:

Benytte tilegnet kompetanse riktig intern i TFF. Etablere en fagspesifikk gruppe (ambulerende) som kan bidra inn i konkrete enkeltsaker.

Tiltak 3:

Kartlegge omfang og behov for individuell plan, inkludert om det er tatt aktiv stilling til kommunens tilbud om individuell plan og koordinator.

C2: Kommunens redegjørelse for hvordan den konkret vil arbeide for å styrke samhandlingen med spesialisthelsetjenesten for å sikre at beboere med sammensatte og omfattende helseutfordringer får nødvendig helsehjelp.

Tiltak 1:

Kommunalsjef for helse- og omsorg vil drøfte tematikken i Helsefellesskapet.

D: BESKYTTELSE MOT VOLD OG OVERGREP

D1: Kommunens nye tiltak som er/skal iverksettes etter ombudets besøk, for å øke ansattes bevissthet og kunnskap om vold og seksuelle overgrep, slik at ansatte settes i stand til å forebygge, fange opp og håndtere slike forhold.

Tiltak 1:

Gjennomføre kursdager for alle ansatte med tematikk knyttet til vold og seksuelle overgrep. Kursprogrammet gjennomføres i samarbeid med bedriftshelsetjenesten, og planlegges gjennomført november/desember 2022.

Tiltak 2:

Opprette en ressursgruppe for vold og seksuelle overgrep.

D2: Kommunens redegjørelse for hvordan den konkret vil sikre at ansatte har kjennskap til oppdaterte rutiner for varsling og oppfølging ved mistanke om vold eller overgrep, og rutiner for evaluering av risiko for og registrering av avvik ved vold fra andre beboere.

Tiltak 1:

Gjennomgang av kommunens rutiner for varsling og oppfølging.

Målgruppe: Ledere og arbeidslagsledere.

Samarbeid med HR og kommuneadvokat

Tiltak 2:

Enhetsvise gjennomganger av kommunens rutiner for varsling og oppfølging.

Målgruppe: ansatte i bofelleskapene

Ansvarlig: leder – eventuelt i samarbeid med HR

Tiltak 3:

Gjennomgang/opplæring i eksisterende system for å melde avvik.

Evaluere eksisterende avvikssystem med tanke på registrering av avvik ved vold fra andre beboere.

Hamar 28.10-2022

Vigdis Galaaen
Kommunalsjef Helse- og omsorg

Tom Werner Hansen
Leder Tjenesten for funksjonshemmede